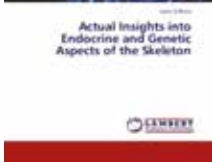

Ivana Žofková.

Actual Insight into Endocrine and Genetic Aspects of the Skeleton

Lambert Academic Publishing: Saarbrücken 2015. 68 s. ISBN 978-3-659-71304-0

Osteoporóza je závažné onemocnění s vysokou morbiditou a mortalitou v důsledku traumatických fraktur. V patogenezi osteoporózy se kromě vlivu zevního prostředí uplatňují endokrinní nerovnováha a genetické pozadí. Kost sama však moduluje řadu mimokostních systémů. V monografii je pozornost zaměřena na hormony a geny regulující homeostázu kosti, ale také na kostní metabolické okruhy modulující systémové hormonální a metabolické regulace, například sekreci inzulínu, metabolismus glukózy nebo mužskou reprodukci. Samostatná kapitola je věnována vlivu neurohormonů na skelet. Kandidátní geny pro osteoporózu jsou

klasifikovány podle kostních metabolických a hormonálních okruhů, které regulují. Zmíněna je perspektiva praktického využití farmakogenetiky (identifikace kandidátních genů pomocí PCR) a farmakogenomiky (využívající GWAS) v léčbě osteoporózy.

prof. MUDr. Ivana Žofková, DrSc.

✉ izofkova@upcmil.cz

Endokrinologický ústav, Praha
www.endo.cz

Doručeno do redakce 29. 9. 2015

Ilja Stríž, Vladimír Holáň. Cytokiny v klinické medicíně

Maxdorf: Praha 2015. 207 s. ISBN 978-80-7345-427-2

Kniha „Cytokiny v klinické medicíně“ je určena především lékařům, kteří se setkávají s cytokiny nejen při studiu patogenetických mechanismů různých nemocí, ale často v posledních letech přímo zasahují do cytokinové sítě aplikací biologické léčby.

Kniha má 206 stran, je logicky rozčleněna do 12 kapitol členěných do řady subkapitol. Vyzdvihují především řadu výborných instruktivních schémat a tabulek, které pomáhají čtenáři porozumět struktuře i mechanismu působení cytokinů. Text, přes velkou komplexnost tématu, je psán velmi srozumitelně a stručně, aktuálnost je zaručena a dokumentována nejvýznamnějšími recentními citacemi. Kniha představuje pohled na velmi důležité součásti imunitního systému umožňující vzájemnou interakci buněk. Cytokiny jsou signálními molekulami, zahrnují chemokiny, interferony, interleukiny a růstové faktory, jsou produkovány škálou různých buněk, vyznačují se širokým spektrem účinků ovlivňujících nejen imunitní reakce, ale i fyziologické mechanismy v organizmu (např. metabolické děje). Napsat přehlednou publikaci, která obsahuje všechny stránky těchto komplexních dějů, muselo být velice složité a obtížné. Autorům se to nad míru očekávání podařilo. Jsem přesvědčena, že o knihu bude velký

zájem mezi lékaři různých specializací, protože imunitní systém a jeho produkty, zvláště pak cytokiny, zasahují do patogenetických mechanismů téměř všech nemocí. Navíc, moderní medicína, především pak biologická terapie, často využívá blokaci aktivity cytokinů k léčbě závažných zánětlivých chronických chorob. Tato publikace se samozřejmě stane i důležitou součástí studijního materiálu mediků a postgraduálních studentů biomedicínských oborů.

Oba autoři patří mezi nejvýraznější osobnosti české teoretické i klinické imunologie, kteří svým výzkumem v oblasti cytokinů již dávno dosáhli světové úrovně. Vzhledem k vysoké odborné i formální kvalitě této publikace mohou knihu všem zájemcům o tuto aktuální a klinicky významnou problematiku doporučit.

prof. MUDr. Helena Tlaskalová-Hogenová, DrSc.

✉ tlaksalo@biomed.cas.cz

Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
www.mbucas.cz

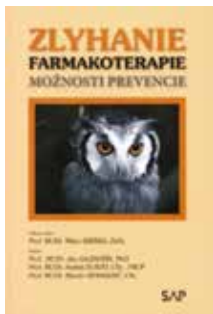
Doručeno do redakce 3. 11. 2015

Milan Kriška, Ján Gajdošík, Andrej Dukát et al. Zlyhanie farmakoterapie. Možnosti prevencie

Slovak Academic Press: Bratislava 2015. 321 s. ISBN 978-80-8960733-4

Vo vydavateľstve Slovak Academic Press (SAP) vyšla v ostatných dňoch pozoruhodná knižná publikácia „Zlyhanie farmakoterapie“ s podnázvom „Možnosti prevencie“. Hlavným editorom knihy je prof. MUDr. Milan Kriška, DrSc., emeritný prednosta Ústavu farmakológie a klinickej farmakológie LF UK v Bratislave. Editori: prof. MUDr. Ján Gajdošík, PhD., všeobecný lekár pre dospelých v Nových Zámkoch, prof. MUDr. Andrej Dukát, CSc., FRCP, emeritný prednosta II. internej kliniky LF UK a UN v Bratislave a prof. MUDr. Marián Bernadič, CSc., prednosta Ústavu patologickej fyziológie LF UK v Bratislave. Spoluautorami knihy sú ďalší 12 špecialisti rôznych odborov: prof. Ing. Milan Remko, DrSc., FRSC, prof. MUDr. Anna Remková, DrSc., FRCP, prof. MUDr. Viera Kristová, CSc., MUDr. Etela Janeková, doc. MUDr. Milan Grundmann, CSc., MUDr. Ivana Kacířová, PhD., doc. MUDr. Alena Ďurišová, PharmDr. RNDr. Ľubomír Virág, PhD., prof. MUDr. Jozef Rovenský, DrSc., FRCP, prof. MUDr. Ivan Rybár, CSc., MUDr. Silvia Čiernik, MUDr. Jana Tisoňová, PhD. Knihu recenzovali: prof. MUDr. Miloslav Kršiak, DrSc., prof. RNDr. Jozef Čizmarík, CSc., Dr.h.c. a doc. MUDr. Ivan Bartošovič, PhD., mim. prof.

Okrem úvodu do problému je v knihe 18 kapitol na tieto témy: Poznanie príčin a formy zlyhania farmakoterapie – krok k prevencii | Základné termíny pri komunikovaní rizika a zlyhania farmakoterapie | Zlyhanie farmakoterapie na úrovni vývoja nového lieku | Pacient pri zlyhaní farmakoterapie a možnosti komunikácie s ním | Kde získať relevantné informácie o zlyhaní farmakoterapie po liekovom poškodení pacienta na úrovni EBM dôkazov | Adherencia pacienta k liečbe v praxi – formy zlyhania | Význam terapeutického monitorovania hladín liečiv pro diagnostiku | Nežiadúci účinky liečiv ako príčina zlyhania farmakoterapie | Postavenie a úlohy lekárni v prevencii zlyhania farmakoterapie | Zlyhanie farmakoterapie v pediatrii | Zlyhanie farmakoterapie u starších ľudí | Zlyhanie symptomatickej

farmakoterapie: nesteroidové antiflogistiká-analgetiká | Zlyhanie farmakoterapie hypolipidemikami. | Zlyhanie farmakoterapie DMARDs – biologické liečivá | Zlyhanie farmakoterapie pri antitrombotikách | Zlyhanie diuretickej liečby | Zlyhanie antimikrobiálnej farmakoterapie | Zlyhanie hyperurikemickej liečby. V každej kapitole je zvlášť literatúra k danej téme.

Výnimočnosť knihy spočíva na dvoch základných pilieroch. Podstatná väčšina súčasných medicínskych publikácií sa zaoberá

prenosom aktuálnych pozitívnych poznatkov medicíny dôkazov (EBM) do klinickej lekárskej praxe. Predložená publikácia rieši druhú stranu „mince“ – teda v čom spočíva zlyhávanie tohto procesu, v čom sú príčiny, mechanizmy, najväčšie nedostatky a problémy podmieňujúce zlyhávanie farmakoterapie. Mimochodom nedokonavé sloveso by bolo v názve i v texte knihy výstižnejšie. Súčasne poskytuje cenné informácie, ako je možné zlyhávanie liečby účinne predchádzať. Druhým pilierom tejto publikácie je nie celkom bežná široká spolupráca odborníkov viacerých špecializácií, jednak teoretických predklinických disciplín a jednak viacerých klinických špecializácií – všeobecného praktického lekárstva, pediatrie, internej medicíny a jej špecializácií a ďalších odborov.

Knižná publikácia „Zlyhanie farmakoterapie. Možnosti prevencie“ je výnimočným editorským a autorovým počinom. Je ojedinelou, široko koncipovanou, mimoriadne aktuálnou prácou, ktorá by nemala chýbať v knižnici nielen každého farmaceuta a lekára, ale aj všetkých ďalších zdravotníckych pracovníkov.

doc. MUDr. Peter Gavorník, PhD., mim. prof.

✉ peter.gavornik@sm.unb.sk

II. interná klinika LF UK a UN, Bratislava, Slovenská republika

www.fmed.uniba.sk

Doručeno do redakce 3. 10. 2015

Miroslav Průcha et al.

Sepse. Imunologie, patofyziologie, diagnostika, intenzivní péče

Maxdorf: Praha 2015. 294 s. ISBN 978-80-7345-448-7

Rozsáhlá a mnohotvárná problematika sepse, ťažké sepse a septického šoku je jedným z nosných tém intenzívnej medicíny a rady ďalších klinických oborů. Není divu

– epidemiologická data alarmují čím dál více, nákladnost léčby septických pacientů vzrůstá, pacientů se zvýšeným rizikem ke vzniku sepse z řady důvodů přibývá.

Doc. Miroslav Průcha s týmem 3 spoluautorů a 13 spoluautorů sestavil monografii, která ve 20 oddílech nahlíží na sepsi z nejrůznějších úhlů pohledu – od její definice a epidemiologie přes patofyziologické a mikrobiologické aspekty, vztah sepse k jednotlivým orgánovým systémům až po moderní léčebná opatření.

Prevenci sepse resp. nozokomiální infekce (NI) je věnován samostatný oddíl č. 4 a některá preventivní opatření jsou zmiňována rovněž v dalších kapitolách. Přesto považují oddíl 4 za poněkud obecný, „úřední“. Zasloužil by si konkrétnější uvedení platných a prokázaných opatření, která fungují v prevenci jednotlivých NI. Zde by rovněž stálo za to zmínit koncept selektivní dekontaminace gastrointestinálního traktu (SDD – selective digestive decontamination), byť je stále předmětem diskusí. Už jen proto, že autor kapitoly pracuje s pojmy primárně a sekundárně endogenní infekce, exogenní infekce, což jsou pojmy, se kterými před více než 30 lety přišli právě autoři konceptu SDD – Van der Waaij, Rick van Saene, Chris Stoutenbeek. Krátká zmínka o SDD je pouze v závěrečném oddílu pojednávajícím o aktuálních doporučeních pro léčbu těžké sepse a septického šoku.

Oddíl „Patogeneze sepse“ podrobně pojednává o molekulárních i buněčných pochodech, které v organismu v souvislosti s napadením mikroorganismy a hostitelskou odpovědí nabírají lavinovitý charakter. Tyto pochody se rychle a markantně promítají do funkce orgánových systémů ve smyslu jejich selhávání.

Oddíl „Diagnostika sepse“ se důkladně věnuje biochemickým, imunologickým a hematologickým parametrům, přičemž zdůrazňuje roli C-reaktivního proteinu a prokalcitoninu. Autoři rovněž nezapomínají na proteomiku a genomiku, které zřejmě sehraji významnou roli v diagnostice sepse v blízké budoucnosti. Z hlediska etiologie sepse je nejpodstatnější mikrobiologická diagnostika, v níž je položen důraz především na v současnosti nejčastější původce a která propojuje diagnostiku s léčbou antibiotiky, podrobně rozebranou v oddílech 18 a 19 – „Antibiotická terapie sepse“ a „Zásady podávání antibiotik u sepse“. Oddíl „Zobrazovací metody v diagnostice sepse“ se krátce zmiňuje o metodách ultrazvukových, podrobněji pak o výpočetní tomografii a magnetické rezonanci. Přes zobrazovací metody nukleární medicíny se dostaneme až k hybridním metodám PET-CT, SPECT-CT a PET-MR, které představují naději na další zpřesnění diagnostiky sepse.

Téměř polovinu knihy zaujímají oddíly podrobně věnované chování a úloze jednotlivých orgánů a orgánových systémů v sepsi. V těchto oddílech jsou podrobně rozebírány jak patofyziologické vztahy konkrétního orgánového systému k sepsi, tak terapeutická opatření umožňující podporu a případně náhradu dysfunkčního orgánu postiženého systémovou zánětovou reakcí.

Z didaktického a praktického hlediska je dobře zpracován oddíl 15 „Změny metabolismu, výživa a farma-

konutrice v sepsi“. Za přínosný a srozumitelně napsaný považují samostatný oddíl 16 „Sepse u imunokompromitovaných pacientů“. Je správné, že tomuto tématu byl poskytnut adekvátní prostor. Z praktického pohledu má vysokou hodnotu oddíl 18 „Antibiotická terapie sepse“. Byť imuno-modulační terapie nadále nepatří mezi rutinní terapeutické postupy, je příjemným zjištěním, že na toto téma byl do knihy zařazen vyváženě sepsaný oddíl 20.

K pozitivům rukopisu dále patří:

- desetinné třídění kapitol a podkapitol, které jsou logicky řazeny
- přehledné vyjmenování klíčových poznatků na začátku každé kapitoly
- zvýrazněné odstavce „Pamatuj“, které upozorňují na důležité informace přímo v textu kapitol
- esteticky příjemná grafika obrázků, schémat, grafů; obrázky tak v řadě případů kvalitně a srozumitelně vysvětlují nezdůrazněnou složitou problematiku popsanou v textu
- při studiu knihy si přijdou na své mimo jiné milovníci patofyziologie pojaté podrobně od úrovně radikálů a malých molekul až po úroveň jednotlivých orgánových systémů a jejich multiorgánové provázanosti a závislosti

Rukopis připravila plejáda autorů, což bývá na jedné straně výhodou (pluralitní pohled na problematiku, autoři – specialisté na jednotlivá témata – jdou více do hloubky). Logickou nevýhodou monografie s větším počtem autorů je různý styl psaní a práce s českým jazykem, různá pečlivost, rozličná formální náročnost k sobě samému. O to větší roli má v takovém případě hlavní pořadatel a redakce. Čeština použitá v kapitolách některých autorů je nepřehlédnutelně poplatná jazyku zahraničních zdrojů, z nichž autoři čerpali, zpravidla angličtině. Setkáváme se s nadbytečnými anglicizmy jak na úrovni slov, tak celých vět. Naopak v jiných kapitolách zaznamenáme přívětivější zacházení s mateřským jazykem.

Knih „Sepse“ Miroslava Průchy et al je solidní přehledovou monografií, která zájemcům přinese aktuální, podrobný a vysoce erudovaný souhrn současných poznatků o sepsi v celé její komplexnosti.

Na závěr malá historická reminiscence. Autor recenze vydal v roce 1992 ve vydavatelství Osveta v Martine (SK) zřejmě první československou intenzivistickou monografií na stejné téma pod názvem „Sepse v intenzivní péči“, která vyšla o několik let později pod názvem „Sepse v intenzivní medicíně“ v Institutu pro další vzdělávání zdravotnických pracovníků v Brně. Stojí za to porovnat obrovský rozdíl v poznání zejména patofyziologických dějů tehdy a nyní, ale i relativně neměnnou platnost základních preventivních a terapeutických opatření, jejichž změny v průběhu téměř čtvrtstoletí jsou ve většině případů spíše drobnými nuancemi než

zásadním převratem. Pochopitelně – přibýly kontinuální eliminační metody, objevilo se několik nových antibiotik, významně se posunuly názory na některé katecholaminy apod, ale základní zásady prevence a terapie přetrvávají.

prof. MUDr. Pavel Ševčík, CSc.

✉ pavel.svecik@fno.cz

Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny LF OU a FN, Ostrava

www.fno.cz

Doručeno do redakce 3. 11. 2015

Vladimír Vašků. Psoriáza. Průvodce ošetřujícího lékaře

Maxdorf: Praha 2015. 128 s. ISBN 978-80-7345-430-2

Kniha „Psoriáza. Průvodce ošetřujícího lékaře“ autora prof. Vladimíra Vašků, předního českého dermatovenerologa, pojednává o lupénce komplexně jak z pohledu diagnostiky, terapie a komplikací, tak i přístupu a vedení pacienta s touto chronickou nemocí, která výrazně snižuje kvalitu života.

V kapitole repetitorium autor velmi přehledně a srozumitelně shrnuje vývoj poznatků na etiopatogenezi psoriázy od čisté popisné definice chronického kožního zánětu s epidermální proliferací až k současným genetickým a imunologickým poznatkům o dysbalanci T-lymfocytů. V kapitole „Rizikové faktory“ připomíná význam provokace psoriázy streptokokovými superantigeny u neléčených angin, dále význam provokace psoriázy některými léky. V precizní kapitole „Diferenciální diagnóza“ popisuje autor velmi výstižně a obrazně rozdíly od jiných dermatóz, protože psoriázu lze diagnostikovat již z vizuálního klinického obrazu.

Nejrozsáhlejší je kapitola „Farmakoterapie“. Klasickou místní léčbu dehtem, cignolinem, kortikosteroidy i deriváty vitaminu D₃ doplňuje vždy novými poznatky o mechanismu působení léčiv na jednotlivé epidermální procesy. V diskusi je uveden zajímavý údaj o nepotvrzené kancerogenitě dehtu po dlouhodobé léčbě. Jako nejméně riziková je doporučována léčba deriváty vitaminu D₃ (deltanoidy) i ve fixní kombinaci s kortikosteroidy. Fototerapie jako stále účinná i moderní léčba preferuje úzkopásmové zářiče. V celkové léčbě je zdůrazněna účinnost i relativní bezpečnost metotrexátu, cyklosporinu i retinoidů, včetně monitorování této léčby. U retinoidů je upozorněno na časté poddávkování.

Moderní léčba biologiky (inhibitory TNF, IL12, IL23) je probrána po jednotlivých preparátech s dávkováním, indikačními omezeními i riziky. Kromě doporučených

postupů České akademie dermatovenerologie pak autor uvádí léčebné postupy psoriázy u vybraných rizikových skupin – léčba v graviditě, při kojení, v dětství, ve stáří, při obezitě a u HIV pozitivních.

Po příkladech průběhu i léčby psoriázy u 2 kauzistik pak následuje závěrečné shrnutí v kapitole „Chyby a omyly“. Jako nejzávažnější nedostatek je uvedeno odkládání celkové léčby u rozsáhlé psoriázy, protože chronický zánět kůže svým proaterogenním efektem může vyvolat závažné komorbidity kardiovaskulární.

Následuje „praktický receptář“ včetně magistraliter rozpisů, bohatá obrazová příloha klinických forem psoriázy a přehled recentní literatury.

Velmi cenné jsou v každé kapitole poznámky o spolupráci s nemocným, s nezbytným empatickým přístupem, řešením dopadů psychosociálních společně s psychologem, jsou probrány otázky, kdy léčit ambulantně, kdy volit hospitalizaci či pracovní neschopnost. Cílem je získat pacientovu pozitivní motivaci k individuálně modifikované léčbě.

Publikace tak může být svou aktuálností a přehledností praktickým průvodcem nejen pro dermatology, ale i pro praktické lékaře, kteří mají nemocné s psoriázou ve své péči. Rovněž v publikaci uvedené mezioborové přesahy dané souběžností psoriázy s psoriatickou artropatií a kardiovaskulárními komorbiditami psoriázy budou přínosem i pro revmatology a internisty.

prim. MUDr. Jan Šternberský, CSc.

✉ sternbersky@bnzlin.cz

Kožní oddělení Krajské nemocnice T. Bati, a.s., Zlín

www.kntb.cz

Doručeno do redakce 30. 10. 2015